

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การพัฒนาสังคมที่ทำกันอยู่ในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกเป็นเวลานาน ก่อให้เกิดบทเรียนที่สำคัญสำหรับนักพัฒนาว่า ความพยายามในการแก้ไขปัญหาและเปลี่ยนแปลงชุมชน โดยการหยิบยื่นความปรารถนาดี เมตตาจิต และทรัพยากรอื่นใดจากคนภายนอกชุมชนเพียงลำพังนั้น ไม่เคยประสบความสำเร็จที่ยั่งยืนได้เลย แต่ในทางตรงกันข้ามการพัฒนาในแนวดังกล่าวกลับไม่ได้ทำให้ประชาชนในชุมชนได้รับประโยชน์เท่าที่ควร กลับทำให้ชุมชนที่ได้รับการพัฒนาต้องพึ่งพาคนและทรัพยากรภายนอกชุมชนมากขึ้น และบ่อยครั้งที่การพัฒนาก่อให้เกิดปัญหาสังคม ตามมานับประการ ทั้งที่มีการวางแผนในการให้ความช่วยเหลือตามโครงการต่าง ๆ เป็นอย่างดี เช่น ส่งผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ความสามารถในสาขาวิชาต่าง ๆ อย่างแท้จริงเข้าไปศึกษาปัญหา ศึกษาชุมชน และเสนอแนวความคิดที่สอดคล้อง โดยจัดสรรเงินช่วยเหลือแบบให้เปล่าจำนวนมหาศาล แต่ผลกลับไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร นักวิชาการด้านการพัฒนาจำนวนมากให้ความเห็นว่าการพัฒนาในแนวเก่าที่มุ่งความช่วยเหลือทั้งด้านบุคลากร วิชาการ และทรัพยากรจากภายนอกเข้าไปเพียงฝ่ายเดียวนั้นไม่เพียงพอที่จะแก้ไขปัญหาของชุมชนให้เกิดความยั่งยืนในการพัฒนาได้ เพราะการแก้ไขปัญหาและการพัฒนาชุมชนจะบังเกิดผลเมื่อมีการเรียนรู้ร่วมกันจากการกระทำของทั้งนักพัฒนาและประชาชนที่อยู่ในชุมชนนั้น ๆ โดยมีประชาชนเป็นผู้กระทำ (actor) ในการพัฒนา มิใช่เป้าหมายหรือผู้ถูกกระทำในกระบวนการดังกล่าว การเรียนรู้ร่วมกันผ่านการดำเนินงานพัฒนา จะก่อให้เกิด “ปัญญา” และ “พลัง” ในการก้าวผ่านความยากลำบากในการแก้ไขปัญหาและสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ให้เกิดขึ้นในชุมชนได้อย่างมั่นคง ในการพัฒนายุคปัจจุบัน จึงได้มีการกล่าวถึงการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมมากขึ้น จนกลายเป็นกระแสหลักของการพัฒนาสังคมของทุกประเทศ (เจลิชว บุรีภักดี 2545: 112)

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จึงได้จัดทำโครงการเพิ่มศักยภาพชุมชนด้านการเกษตรขึ้นในปี 2542 โดยมุ่งเน้นให้เกิดกระบวนการเรียนรู้คู่กับการพัฒนา โดยการจัดตั้งศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลขึ้น และต่อมาในวันที่ 21 พฤศจิกายน 2543 คณะรัฐมนตรีได้เห็นชอบให้ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลเป็นศูนย์กลางในการ

ให้บริการ แลกเปลี่ยน เผยแพร่ข่าวสารข้อมูล ความรู้และเทคโนโลยีการเกษตรและให้เกษตรกรมีส่วนร่วมและดำเนินการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรของชุมชน โดยให้ชุมชนคัดเลือกคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร ขึ้นเพื่อบริหารศูนย์ฯ และประสานความร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเกษตรกรในพื้นที่ ซึ่งจะทำให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน และการแก้ไขปัญหาที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนในลักษณะบูรณาการ โดยผ่านศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ซึ่งกระทรวงเกษตรและสหกรณ์มอบหมายให้กรมส่งเสริมการเกษตรเป็นหน่วยงานหลักในการบูรณาการร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ ในการดำเนินงานศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร

จังหวัดอุทัยธานี มีการจัดตั้งศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลในตำบลที่มีพื้นที่การเกษตรทุกตำบล จำนวน 69 ศูนย์ โดยได้รับงบประมาณจากกรมส่งเสริมการเกษตรในการดำเนินงาน ซึ่งในการดำเนินงานมีคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลเป็นกลไกหลักในการดำเนินงาน โดยให้คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯมีส่วนร่วมในการบริหาร การจัดกิจกรรมช่วยเหลือเกษตรกร การสนับสนุนการปฏิบัติงานของศูนย์ฯ การจัดเวทีชุมชนเพื่อจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบล และมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์ แต่ผลการดำเนินงานของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาถึงการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานศูนย์ฯ และระดับของการมีส่วนร่วม รวมถึงปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล จังหวัดอุทัยธานี เพื่อเป็นข้อมูลนำไปวางแผนและพัฒนาการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำจังหวัดอุทัยธานีให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

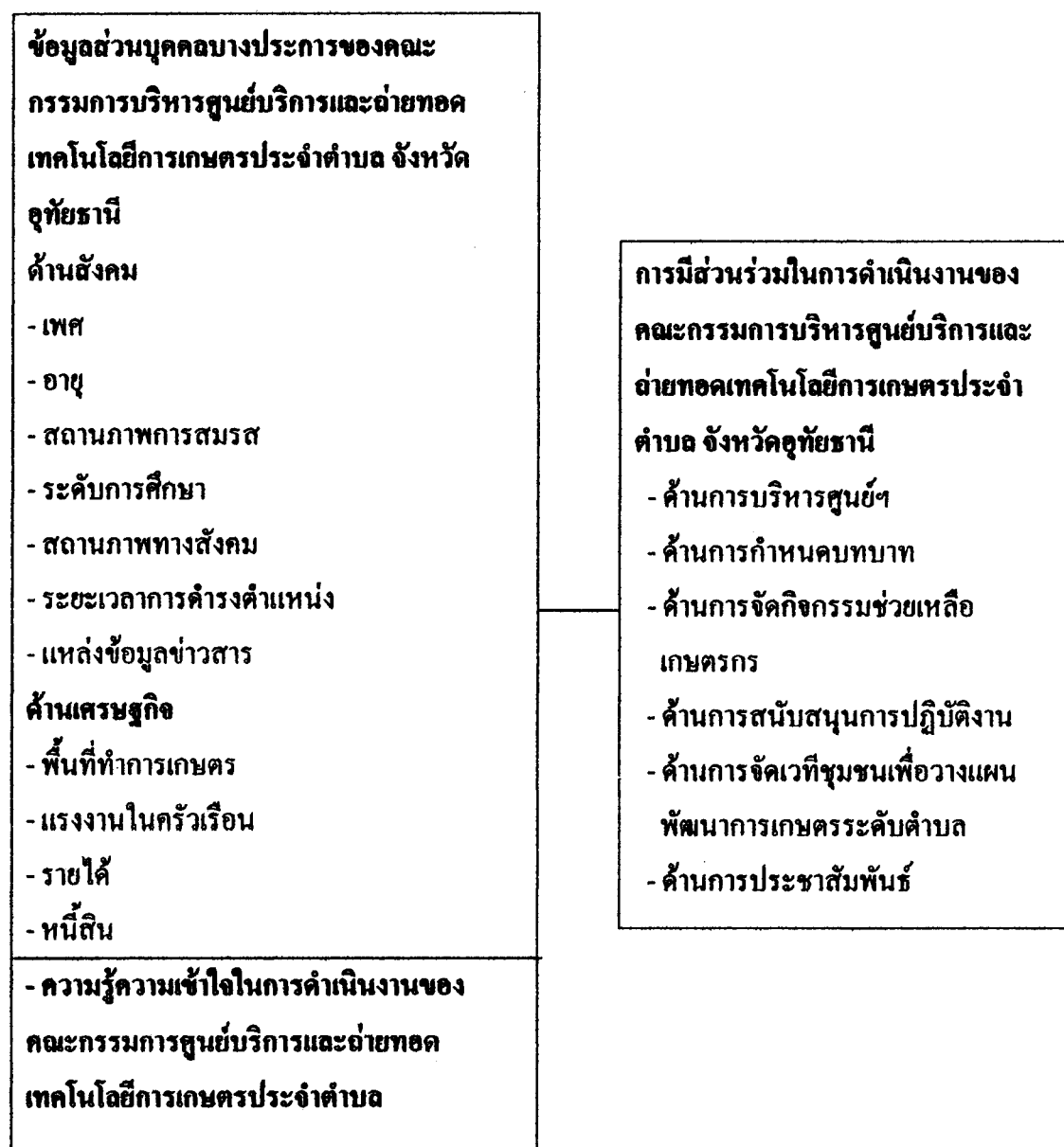
2.1 เพื่อศึกษาข้อมูลส่วนบุคคลบางประการของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล จังหวัดอุทัยธานี

2.2 เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล จังหวัดอุทัยธานี

2.3 เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล จังหวัดอุทัยธานี

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการศึกษาวรรณกรรมและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการดำเนินงานกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน จึงได้กำหนดแนวคิดในการศึกษาเกี่ยวกับ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร ประจำตำบล จังหวัดอุทัยธานีดังนี้

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

4. ขอบเขตการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการศึกษากับคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล จังหวัดอุทัยธานี จำนวน 69 ศูนย์ฯ ละ 15 คน รวม 1,035 คน ในปี 2550

5. นิยามศัพท์เฉพาะ

“ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล” หมายถึง ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล จังหวัดอุทัยธานี ที่จัดตั้งขึ้นภายใต้โครงการศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรชุมชน

“คณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล” หมายถึง คณะบุคคลที่ประกอบด้วย ผู้แทนขององค์การบริหารส่วนตำบล ผู้แทนสถาบันเกษตรกร หรือกลุ่มอาชีพ อาสาสมัครเกษตรกร ผู้แทนหมู่บ้าน โดยมาจากการเลือกตั้ง และเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลเป็นเลขานุการของศูนย์

“เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล” หมายถึง เจ้าหน้าที่ซึ่งได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบปฏิบัติหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในตำบลและได้รับแต่งตั้งให้ทำหน้าที่เลขานุการคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล

“จุดถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรหรือจุดสาธิต” หมายถึง ฟาร์มของเกษตรกรที่ดำเนินงานจนประสบความสำเร็จในอาชีพ สามารถเป็นตัวอย่างในการเรียนรู้และนำไปปฏิบัติของเกษตรกรในตำบล โดยมีวิทยากรเกษตรกร เจ้าของจุดถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรหรือจุดสาธิต การเกษตรทำหน้าที่เป็นวิทยากรในการถ่ายทอดความรู้การเกษตร

“คณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลที่เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ” หมายถึง เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลและคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ที่เป็นผู้แทนองค์การบริหารส่วนตำบล

“คณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลที่ไม่เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ” หมายถึง ผู้แทนสถาบันเกษตรกรหรือกลุ่มอาชีพ อาสาสมัครเกษตรกร และคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ที่เป็นผู้แทนหมู่บ้าน

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

6.1 นำข้อมูลที่ได้ไปปรับปรุงพัฒนาวิธีการดำเนินงานของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล จังหวัดอุทัยธานี ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

6.2 นำข้อมูลที่ได้ไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล จังหวัดอุทัยธานี